



KLINIK VA BIOKIMYOVIY TEKSHIRISH USULLARI

Kulasharova Muxlisa Zokir qizi

EMU University talabasi

Annotasiya: Klinik va biokimyoviy tekshiruvlar tibbiyot sohasida ajralmas vosita bo'lib, turli kasalliklarni tashxislash, davolash va boshqarishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu tekshiruvlar sog'liqni saqlash mutaxassislariga bemorning fiziologik va biokimyoviy holati to'g'risida hayotiy ma'lumotlarni to'plash imkonini beradi va shu bilan asosiy patologik sharoitlarni aniqlashga yordam beradi. Ushbu maqolada klinik va biokimyoviy tekshirishning turli usullarini chuqur o'rganish, ularning tamoyillari, qo'llanilishi va zamonaviy tibbiyot amaliyotidagi ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: klinik tekshiruv usullari, fiziologik va biokimyoviy holatlar, organlar, bioetik resurs

Kirish: Bemorning klinik holatida ishtirok etishidan qat'i nazar, barcha organlarning faoliyati va faoliyati natijalari bir qator laboratoriya tekshiruvlarini aniqlashi mumkin. Shuning uchun, ba'zi istisnolardan tashqari, biokimyoviy tekshiruv ma'lum bir tashxis qo'yish uchun o'ziga xos elementlarni taqdim etishga mo'ljallangan qo'shimcha tekshiruv bo'lib tuyuladi. Ushbu tekshiruv turli vaqtlarda, qarorlar qabul qilingandan yoki terapevtik choralar ko'rilgandan so'ng, har bir organ tomonidan taqdim etilgan maslahatlarga ta'sir qilish uchun takrorlanishi mumkin.

Nazariy nuqta sifatida birinchi bobda klinik va biokimyoviy tekshiruvning umumiy asoslari muhokama qilinadi. Ushbu tekshiruv bemorning sababini aniqlash va sababni



davolash usullarini joriy etish uchun uning sog'lig'ini aniqlashga qaratilgan. Klinik tekshiruv qismining boshqa boblari bemorning tanasining organlari va tizimlari tomonidan batafsil natijalarni ko'rib chiqadi, bu potentsial shikastlangan funktsiyani yoki aniq patologik holatlarni ko'rsatadi.

Uning maqsadi sifatida ushbu qo'llanma mamlakatimizdagi terapevtik va stomatologik talabalarni klinik va biokimyoviy tekshiruvlarda o'qitishni o'z ichiga oladi. Qo'llanma talabalarga ko'plab maxsus testlar bilan imtihonlarni o'tkazishda nazariy va amaliy bilimlarni olishga yordam beradi degan umiddamiz. Ta'riflangan usullar tufayli ko'plab amaliyotchilar bemorning talablariga aniq mos kelish uchun kerakli odatlarga ega bo'ladilar.

Ahamiyati va ko'lami. Biokimyogar o'z-o'zini kashf qilish jarayonida tashxis qo'yish uchun mezonlarga ham ega. Klinik va biokimyoviy usullar asosida ichki, yuqumli, ekzogen va ba'zi barcha tizimli kasalliklar, zaharlanish va boshqa ba'zi holatlar, shuningdek ularni keyingi davolash asosan aniqlanadi va tashxis qilinadi. Eslatib o'tamiz, biokimyogar ham, shifokor ham bemorning resurs elastikligini yo'qotishi bilan, bemor va fuqaro hech bo'lmaganda minimal bioetik resurslar bilan ishlaydi, shunda ular hech qachon gegemonizatsiya qilingan siyosat bilan boshqarilmaydi. Ushbu test usullari bilan olingan kasallikning belgilari va belgilari ushbu tahlilda alohida ahamiyatga ega. Ushbu alomatlar va belgilar kasalliklarning tabiati, uning mexanizmlari to'g'risida ishonchli ma'lumot beradi va kasallikning individualligini o'rganadi. Bunday tushuncha asosli diagnostika usullarining oldini olish va nazorat qilish, samarali davolash, hayvon va bemorning uzoq umr ko'rishi yoki sifatini ta'minlash uchun juda muhimdir. Shuni yodda tutingki, samarali davolanish oldingi tashxisning kuchli ko'rsatkichiga ega va amalga oshirish vaqtida mavjud bo'lgan dori-darmonlar tadqiqot mevalari va tadqiqotning asosiy afzalliklari hisoblanadi.

Klinik va biokimyoviy tadqiqotlar faqat tibbiy yordamga murojaat qilgan bemorlarni batafsil tekshirishni anglatmaydi. Ushbu tekshiruvlar nafaqat diagnostika maqsadida, balki



kursni, o'zgarishlarning tabiatini, prognozni, shuningdek kasallikni davolash dinamikasini aniqlash uchun ham amalga oshiriladi. Darhaqiqat, klinik va biokimyoviy tadqiqotlar kasalliklarni tashxislashda muhim o'rin tutadi. Bemorni har tomonlama tekshirish shifokorga kasallikni aniqlashni osonlashtiradi. Eslatib o'tamiz, shifokor laboratoriya tadqiqotlarining 80-85% tarjimonidir. Agar ma'lumotlar va statistik yozuvlar bir xil kasalliklar uchun to'planmagan, qayd etilmagan, yetarlicha batafsil va vizualizatsiya qilinmagan bo'lsa va kasbga bunday protokolni talqin qilish, shunga o'xshash kasalliklarni davolash o'rgatilmagan bo'lsa. Bemorni o'rganish ovozli diagnostika va davolash ma'lumotlariga asoslangan bo'lishi kerak

Klinik tekshiruv bemorni baholashning hal qiluvchi jihati bo'lib, bemorning anamnezini, fizik tekshiruvini va laboratoriya tekshiruvlarini to'liq baholashni o'z ichiga oladi. Keng qamrovli klinik tekshiruv odatda tibbiy tarixni sinchkovlik bilan o'rganish bilan boshlanadi, bu yerda tibbiyot xodimi bemorning alomatlari, kasallik tarixi va turmush tarzi odatlari to'g'risida ma'lumot so'raydi. Ushbu ma'lumotlar keyingi tekshiruv va diagnostika protseduralari uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Jismoniy tekshiruv klinik tekshiruvning yana bir muhim tarkibiy qismi bo'lib, bemorning hayotiy belgilari, organ tizimlari va tana funktsiyalarini tizimli baholashni o'z ichiga oladi. Bunga qon bosimi, tana harorati, yurak urishi va nafas olish tezligini baholash, shuningdek teri, ko'z, quloq, burun va tomoqni tekshirish kiradi. To'liq fizik tekshiruv yurak-qon tomir, nafas olish, oshqozon-ichak va nevrologik tizimlarni baholashni ham qamrab oladi. Jismoniy tekshiruvdan olingan ma'lumotlar bemorning umumiy sog'lig'i haqida qimmatli ma'lumot beradi va potentsial anormalliklarni aniqlashga yordam beradi.

Boshqa tomondan, biokimyoviy tekshiruv turli xil biokimyoviy ko'rsatkichlar darajasini aniqlash uchun qon, siydik va miya omurilik suyuqligi kabi tana suyuqliklarini tahlil qilishni o'z ichiga oladi. Ushbu parametrlarga glyukoza, xolesterin, elektrolitlar, fermentlar va gormonlar va boshqalar kiradi. Biokimyoviy tekshiruv diabet, yurak-qon



tomir kasalliklari va gormonal muvozanatni o'z ichiga olgan keng ko'lamli kasalliklarni tashxislash va boshqarishda muhim rol o'ynaydi.

Eng ko'p ishlatiladigan biokimyoviy tekshirish usullaridan biri ferment bilan bog'liq immunosorbent tahlil (Elishay) bo'lib, u tana suyuqliklarida o'ziga xos oqsillarni yoki antijenlarni aniqlash uchun antikorlardan foydalanadi. Elishay odatda OIV va gepatit kabi yuqumli kasalliklarni tashxislashda, shuningdek, turli xil otoimmun kasalliklarni aniqlashda qo'llaniladi. Yana bir muhim biokimyoviy tekshirish usuli xromatografiya bo'lib, u tana suyuqliklarida o'ziga xos birikmalarni ajratish, aniqlash va miqdorini aniqlashni o'z ichiga oladi. Xromatografiya ko'pincha metabolizmning tug'ma xatolarini tashxislashda, masalan fenilketonuriyava giyohvand moddalar kabi noqonuniy moddalarni aniqlashda qo'llanilishi mumkin.

Klinik amaliyotda Elishay va xromatografiyadan tashqari, boshqa turli xil biokimyoviy tekshirish usullari qo'llaniladi. Bularga oqsillarni yoki nuklein kislotalarni zaryadi va kattaligiga qarab ajratadigan elektroforez va yorug'likning o'ziga xos birikmalar bilan yutilishini yoki uzatilishini o'lchaydigan spektrofotometriya kiradi. Bundan tashqari, polimeraza zanjiri reaksiyasi (PCR) va DNK sekvensiyasi kabi molekulyar diagnostika usullari ma'lum genetik ketma-ketliklarni aniqlash va tavsiflashga imkon berish orqali biokimyoviy tekshiruv sohasida inqilob qildi.

Ushbu tekshiruvlar sog'liqni saqlash mutaxassislariga kasalliklarni aniq tashxislash, davolanishga javobni kuzatish va kasallik natijalarini bashorat qilish imkonini beradi. Bundan tashqari, klinik va biokimyoviy tekshiruv shaxsning noyob fiziologik va biokimyoviy profiliga moslashtirilgan shaxsiy davolash rejalarini ishlab chiqishga yordam beradi.

Klinik va biokimyoviy tekshiruv kasalliklarning oldini olish va erta aniqlashda muhim rol o'ynaydi. Yuqori xavfga ega bo'lgan shaxslarni va asemptomatik bemorlarni



aniqlash orqali sog'liqni saqlash xodimlari erta aralashuvlarni boshlashlari, sog'liqni saqlash natijalarini yaxshilashlari va kasallanish va o'limni kamaytirishlari mumkin. Klinik va biokimyoviy tekshiruvning ahamiyati ularning tadqiqot va sog'liqni saqlash siyosatida qo'llanilishi, dalillarga asoslangan ko'rsatmalar va sog'liqni saqlashni rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqish to'g'risida ma'lumot berish bilan yanada ta'kidlanadi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, klinik va biokimyoviy tekshiruv zamonaviy tibbiy amaliyotning ajralmas tarkibiy qismlari bo'lib, sog'liqni saqlash mutaxassislariga bemorning fiziologik va biokimyoviy holati to'g'risida har tomonlama tushuncha beradi. Fizik tekshiruv, Elishay, xromatografiya, elektroforez, spektrofotometriya va molekulyar diagnostika usullarini o'z ichiga olgan bir qator usullarni qo'llash orqali tibbiyot xodimlari kasalliklar va kasalliklarni samarali tashxislash va boshqarish, bemorlarning natijalarini yaxshilash va hayot sifatini oshirish mumkin. Tibbiyot sohasi rivojlanishda davom etar ekan, klinik va biokimyoviy tekshiruvning ahamiyati faqat o'sishda davom etadi, bu esa bemorlarni parvarish qilish, tadqiqotlar va sog'liqni saqlash siyosatidagi yutuqlarga olib keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. M. V. Yermolayev. «Biologik ximiya». Toshkent. «Meditsina» nashriyoti, 1986-yil.yil.
2. Qosimov, Q. Qo'chqorov. «Bioximiya». Toshkent. «O'qituvchi»>, 1988.
3. Yo. X. To'raqulov. «Umumiy bioximiya». «O'zbekiston» nashriyoti, 1996- yil.
4. N. S. Nazarova. «Klinik laboratoriya tekshirish usullari fanidan o'quv uslubiy qo'llanma». Toshkent. Abu Ali ibn Sino nomidagi tibbiyot nashriyoti, 1999-yil.
5. N. H. Abdullayev, H. Y. Karimov. «Funksional va klinik laboratoriya tashxisi bo'yicha tekshirish usullari». Toshkent. Abu Ali ibn Sino nomidagi tibbiyot nashriyoti, 2002-yil.
6. N. S. Nazarova, F. G. Po'latova va boshqalar. «Biokimyo va biokimyoviy tekshiruv usullari». «Retush». Toshkent. 2004-yil.
7. G. S. Aripova va boshqalar. «Klinik va bioximik tekshiruv usullari» fanidan maruza tezislar. «Retush». Toshkent. 2004-yil.